

EEEH Dergi

Eřit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 108

şubat 2022

Editör: Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel

Web Sorumlusu: Kadir Ahıska, Ramazan Derin

Web Teknik Destek: Burak Sarı

Sosyal Medya Sorumlusu: Dilek Başar Açlan

Yayınlayan: Engelsiz Eriřim Derneęi

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBI1mOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden.....	1
Depremzedeler İçin Hukuki Bilgiler	3
Deprem Sonrası Çocuklara Yaklaşım.....	9
Yaralarımızı Biz Saracağız	12
99 Depremi Anılarım Canlandı	15
Masum Değiliz	18

Editörden

Şubat sayımızdan merhaba dostlar. Söz söylemenin oldukça zor olduğu, kelimelerin anlamını yitirdiği günlerden geçiyoruz.

Malum Şubat ayı, dergimizin doğum gününü kutladığımız ay. Heyecanla içeriklerimizi hazırlarken 6 Şubat günü bütün gündemimiz değişti. Yüz binlerce canımızın enkaz altında kaldığı, dayanışmadan başka elimizden hiçbir şeyin gelmediği koşullarda Şubat sayımızı yayımlamaktan vazgeçtik. Bu ayı bir bildiriyle geçirmek ya da deprem özel sayısı hazırlamak gibi öneriler üzerine düşündük. Doğa olayı tedbirsizlik sonucu felakete dönüşmüşken, felaketten etkilenen engelliler varken, sözümüzü söylemenin önemli olduğunu düşündük ve beş yazılık deprem özel sayımızı hazırladık.

Doğa ve insan odaklı, erişilebilir şehirler yaratılana kadar sözümüzü söylemeye devam edeceğiz. Tüm Okurlarımızı deprem bölgesiyle dayanışmaya davet ediyoruz.

İlk yazımızda avukatımız Sevgi Mart Göcen, deprem sonrası yasal haklarımızla ilgili önemli ipuçları veriyor.

Depremden yetişkinler kadar hatta belki daha da fazla çocuklar etkilendi. Konuk yazarımız Şeyma Büyükurvay Şatay, çocuklara duygusal anlamda nasıl destek olabileceğimizle ilgili önemli bilgiler veriyor bu yazısında.

“Dayanışma Yaşatır.” Burak Sarı ise bu süreçte dayanışmanın ve farklılıkların gözetilmesinin önemini vurguluyor.

Depremlerin zihninizde yarattığı travma, yıllar geçse de unutulmuyor. 6 Şubat depremiyle Nurşen Korkmaz’ın 1999 depreminde yaşadığı anılar yeniden canlanmış ve bizimle paylaşmış.

1999 depremini yaşayan bir diğer yazarımız ise Gülcan Altun. Bakalım, neler anlatmış bu yazısında.

Umuyoruz ve istiyoruz ki bu kadar acının yaşandığı son deprem olsun. Yetkililer zamanında gerekli tedbirleri alsın ve aynı acıları yaşamayalım. Mart sayımızda daha umutlu yazılarla sizinle buluşmak dileğiyle. Geçmiş olsun hepimize.

Depremzedeler İçin Hukuki Bilgiler

Sevgi Mart Gocen

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 108, Şubat 2023

Merhaba arkadaşlar, gönül isterdi ki dergimizin doğum gününe denk düşen bu sayıda sizlere güzel şeyler anlatalım. Hep birlikte neşemizi paylaşalım. Ancak, 6 Şubat sabahı Türkiye bambaşka bir sabaha uyandı. Acılarla yüklü ama umut kırıntıları da taşıyan bir sabaha. Bilinçsizlik, liyakatsizlik, yandaşlık sonucu binlerce canımız toprak altında kaldı. Binlercesi ise yaşadığına bile sevinmeden yerini yurdunu terk etmek zorunda bırakıldı. Adına “doğa felaketi” deniliyor. Ancak doğa felaket getirmez. Doğayı dinlememek, mesajlarını umursamamak, felaket doğurur. Bizim yaşadığımız da işte tam da bu. Elbette hayatını kaybeden canlar için üzüntümüz devam etmekle birlikte, bir yandan hayat devam ediyor. Bu süreçte yapılması gereken işlemler de var ve belki de kalanları hayata bağlamak adına bir yerlerden başlanması gerekiyor. Bu yazımda dilim döndüğünce, deprem sonrası için yapılabileceklerle ilgili kısa hukuki ipuçları vermeye çalışacağım sizlere.

Öncelikle ifade etmeliyim ki gerek tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmelerde gerekse 1982 Anayasası’nda, devletin herkese insan onuruna yakışır biçimde ve güvenli, sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı sunma zorunluluğu vardır. Bu hak kapsamında kentlerin mevcut koşullarına göre planlanması, inşa edilen yapıların mevzuatta öngörülen biçimde denetlenmesi ve aykırılıkların tespit edilerek giderilmesinin sağlanması hem yerel yönetimlerin yani belediyelerin hem de merkezi yönetimin yani devletin sorumluluğundadır. 6 Şubat sabahı ortaya çıkan manzara göstermiştir ki bu görev yeterince yerine getirilmemiştir. Hukukta bu durumun varlığına “hizmet kusuru” adı verilmektedir. Hizmet kusurunun varlığı halinde, o hizmeti yerine getirmekle görevli idarelerin doğrudan sorumluluğu vardır ve ortaya çıkan zararların idare tarafından karşılanarak, sonra ilgililerine rücu edilmesi gerekir.

Binaları inşa eden müteahhitler, denetimini yapmakla görevliler, inşaat sırasında projeyi denetleyecek olanlar, inşaat tamamlandıktan sonra kullanma izni verenler; kullanılan malzemenin standartlara uygun olmadığı, binanın zemin etüdüne uygun inşa edilmediği, mevcut proje doğrultusunda hareket edilmediği ya da binanın inşası için bir proje bulunmadığı, projede

izinsiz ya da usulüne uygun olmayan tadilat yapılması gibi durumların varlığının tespiti halinde ortaya çıkan zararlardan sorumlu olacaklardır. Bu tür kusurların tespiti için enkazlardan ya da hasar gören binalardan yapı örnekleri alınması, mümkün olabiliyorsa kolon görüntülerinin alınması, adres bilgileri girilerek uydu fotoğraflarının edinilmesi ve bunların tarih, saat ve konum bilgisi ile saklanması gerekmektedir. Elbette tüm bu işlemlerin bir bilirkişi nezaretinde yapılması, elde edilen delillerin havayla temasını önleyecek şekilde saklanması da büyük önem taşımaktadır. Ayrıca bulunduğunuz yerde bulunan bir notere başvurarak yapı kayıt belgelerinin yok edildiği gibi haberlere ilişkin video veya yazılı basın kaynaklarını da tescil ettirip delil olarak saklayabilirsiniz. Bu tür delillerin tespiti için sulh hukuk ya da asliye hukuk mahkemelerine başvurulması ve bu mahkemeler kanalı ile delil tespiti yaptırılması büyük önem taşımaktadır. Bu iş için gerek bölge baroları gerekse Türkiye Barolar Birliği aktif destek vermektedir. Dilenirse bu birimlerle iletişime geçilerek delil tespitinin yaptırılması sağlanabilir. Zira sizin kendi kendinize aldığımız yapı parçaları vesaire hukuken çok bir anlam ifade etmeyecektir.

Hiç istememekle birlikte, bu depremde birçok canımızı kaybettik. Hayatını kaybedenlerden birisinin yakınıysanız, (eşi-çocuğu-akrabası) suçun işlendiği yer Cumhuriyet Savcılığı'na şikâyet dilekçesi vermenizi öneririm. Güvenlik ya da başka bir sebeple olay yerinden başka bir yere taşınmışsanız, bulunduğunuz yer Cumhuriyet Savcılığı'na da ilgili savcılığa gönderilmek üzere dilekçe verebilirsiniz. Yani diyelim ki Hatay'da yaşıyordunuz ve bir yakınınızı kaybettiniz. Ankara'ya geldiniz ve şikâyet dilekçesi vermek istiyorsunuz. Bu durumda "Hatay Cumhuriyet Başsavcılığı'na ulaştırılmak üzere Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na" şeklinde yazabilirsiniz. Meydana gelen suç, savcılık tarafından re'sen araştırılacak ve takip edilecek bir suçtur. Ancak şikâyet dilekçesi vermeniz halinde, yargılama sürecinden haberdar olursunuz ve savcı tarafından halk arasında "takipsizlik" diye bilinen kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmesi halinde, bu karara karşı itiraz hakkınız doğar. Böyle bir karar verilmesi halinde, itiraz süreniz kararın size tebliğ edildiği tarihten itibaren 15 gündür. İtiraz yeri ise kararı veren savcılığın bağlı bulunduğu ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğidir. Savcılık aşamasında dilekçe vermediyseniz ama bir şekilde ceza davasının açıldığından haberdar olduysanız, yargılama sırasında da mahkemeye başvurarak davaya katılma talebinde bulunabilirsiniz. Talebiniz kabul edilirse "katılan" sıfatını alırsınız ve süreçte delil ileri

sürebilir, açıklamalarda bulunabilirsiniz. Ancak talebiniz reddedilirse mahkeme sonunda kararlarla birlikte talebinizin reddedildiğine dair kararı da temyiz etmeniz gerekir.

Deprem nedeniyle yaralama meydana gelmişse, bu durumda şikâyet dilekçenizi olayın meydana geldiği tarihten yani 6 Şubat'tan itibaren 6 (altı) ay içerisinde vermek zorundasınız. Bu süre, kesin bir süre olup geçirilmesi halinde, talebiniz süre aşımı nedeniyle reddedilecektir. Burada dilekçenin yaralanan kişi ya da vekâlet vereceği avukatı tarafından verilmesi gerekmektedir.

Herhangi bir ölüm ya da yaralanma meydana gelmemişse de şikâyette bulunabilirsiniz. Bu durumda mala zarar verme, kamu güvenliğinin kasten tehlikeye sokulması, imar kirliliğine neden olma, Yapı Denetimi Hakkında Kanun ve Türk Ceza Kanunu hükümleri uyarınca görevi kötüye kullanma suçları gündeme gelecektir. Burada da dilekçenin bizzat kendiniz ya da vekâletname verdiğiniz avukatınız tarafından 6 (altı) aylık süre içerisinde verilmesi gerekmektedir. Gerek yaralamada gerekse diğer suçlarda da ölüm halinde anlattığım durumlar aynen geçerlidir.

Olası depreme ilişkin gerekli önlemleri almayan, arama ve kurtarma çalışmalarının geç, eksik ya da hatalı başlaması neticesinde kayıpların artmasına neden olan yetkililer için kasten insan öldürme veya duruma göre görevi kötüye kullanma suçları gündeme gelecektir. Devletin vatandaşı depreme karşı koruma, depremin zararlarını en aza indirme konusunda yükümlülüğü vardır. Bu yükümlülüğe aykırı davranan kamu görevlilerinin cezai sorumluluğu söz konusu olacaktır. Bu durumu ispat etmek için yetkililerden yardım taleplerini içeren resmî ya da sosyal medya yazışmaları, görevlilerin yardım talebini yerine getirmediğine ilişkin görüntüler vb. muhafaza edilmelidir. Bu tür olaylarda tanık da önemli bir diğer delildir. Bu tür suçlar, savcılık tarafından kendiliğinden araştırılacak suçlardır. Ancak yine ceza yargılamasından haberdar olmak ve sürece katkıda bulunmak için bizzat kendiniz ya da vekâletname verdiğiniz avukatınız aracılığıyla şikâyet dilekçesi verebilirsiniz. Şikâyet dilekçesinin verileceği yer, ölüm halinde verilecek yerlerle aynıdır.

Deprem nedeniyle bir yakınınızı kaybettiyseniz, onun mirasçısı olduğunuzu kanıtlayabilmek ve aynı zamanda onun adına yargısal süreçleri takip edebilmek için veraset ilamı (mirasçılık belgesi) almanız gerekir. Bu belge için ölen kişinin yasal mirasçısı iseniz, noter ya da bulunduğunuz yer sulh hukuk mahkemesine başvurabilirsiniz. Mirasçılardan herhangi birisinin başvuruda bulunması, belgenin düzenlenmesi için yeterlidir. Eğer ölen kişinin yasal mirasçısı değilseniz, örneğin ölen kişi arkadaşınız ya da komşunuzsa, o zaman sadece sulh hukuk mahkemesinden veraset ilamı alabilirsiniz. Yine ölen kişi çift vatandaşlığa sahipse ya da ölen kişi veya siz Türk vatandaşı değilseniz, sulh hukuk mahkemesine başvuru yapmanız gerekir. Veraset ilamı alabilmek için nüfus cüzdanınızın yanında, ölen kişinin ölüm belgesine de ihtiyacınız olacak. Deprem gibi çok sayıda ölümlerin gerçekleştiği durumlarda ölüm belgesi düzenlemek için kamu personeli görevlendirilebiliyor. Normal koşullarda söz konusu belge hekimler tarafından düzenlenir. Bu belge ile birlikte, ölüm olayı da yine bu görevliler tarafından nüfus müdürlüklerine bildirilir.

Bir kimse, deprem gibi ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolursa, cesedi bulunamamış olsa bile müracaat edilen yerin mülkî idare amirinin emri ile ölüm tutanağı düzenlenerek ölüm olayı işlenir. Bu durumda işlem yapılabilmesi için ölüm karinesi bulunan kişinin çocukları veya anne-babası ya da büyük anne veya babasının ya da kardeşlerinin, bunlar yoksa mirasçılarının dilekçe ile başvurarak olayı belgelendirmeleri ya da yetkili makamların durumu resmî bir yazı ile nüfus müdürlüğüne bildirmeleri gereklidir. Bu durum “ölüm karinesi” olarak adlandırılır. Örneğin bir bina tamamen çökmüş ve hiç kurtulan olmadığı biliniyorsa, ölüm karinesine başvurulabilir.

Bazı hallerde ise kişinin ölümüne kesin gözüyle bakılmayacak durumlar ortaya çıkabilir. Örneğin, bina çökmüştür ancak binadan kurtulanlar olduğu bilinmektedir. Ya da söz konusu kişiyi gördüğünü söyleyenler olabilir. Fakat kişiye herhangi bir şekilde ulaşılamıyordur. Bu durumda da “gaiplik

karinesinden söz edilir. Bu halde, yine kişinin mirasçıları tarafından kişinin kaybolduğu tarihten itibaren en erken bir yıl geçtikten sonra, yani 06.02.2024 tarihinden sonra, kişinin son yaşadığı yer sulh hukuk mahkemesine başvuru yapılır. Mahkeme tarafından 6 ay ara ile iki kez ilana çıkılır ve bu ilanlardan sonuç alınamaması halinde kişi hakkında ölmüş gibi işlem yapılır.

Umarım, hiç kimse bu yolu kullanmak zorunda kalmaz. Zira hepimiz yakınlarımızın ölü ya da sağ ama nerede olduklarını bilmek isteriz.

Herhangi bir nedenle ölen kişinin mirası reddedilmek isteniyorsa, bu işlemin kişinin öldüğünün öğrenildiği tarihten itibaren 3 (üç) ay içerisinde yapılması gerekmektedir. Mirasın reddine ilişkin işlemler de sulh hukuk mahkemelerine yapılacak başvuru ile yürütülür. Burada unutulmaması gereken şey şudur. Ölen kişinin mirası reddedilmiş olsa dahi o kişiye bağlı elde edilecek emekli, dul ve yetim aylıkları bu durumdan etkilenmez. Örneğin, bir yakınınız çok fazla borcu olduğu halde vefat etti. Borçlarının silinmesi söz konusu değil. Siz de mirasçısı olarak hayattasınız. Doğal olarak borçlar size intikal eder. Bu durumda mirası reddetmek isteyebilirsiniz ancak o kişinin ölümü neticesinde size yetim aylığı da bağlanacak. Sizin mirası reddetmeniz, yetim aylığı almanıza engel teşkil etmez.

Şu hususu da belirtmek isterim. Siz veya bir yakınınız ticari bir faaliyet ile uğraşıyorsa, tutmak zorunda olduğunuz defterler vardır. Bu defter ve belgeler deprem nedeniyle kaybolmuş ya da yıpranmışsa, zayi belgesi almanız gerekir. Bu işlem için ticari faaliyeti yürütmekte olduğunuz yerde bulunan asliye ticaret mahkemesine, asliye ticaret mahkemesi yoksa asliye hukuk mahkemesine başvuru yapmalısınız. Yasada bu süre 15 gün olarak belirlenmiş. Ancak 1999 yılında yaşanan Gölcük Depremi'nden sonra süre 2 (iki) aya çıkarılmıştı. Henüz böyle bir karar yok. Ancak aynı kararnamenin bu deprem için de uygulanacağını düşünüyorum. Ayrıca yine o kararnamede, bu belgelerin il ve ilçe kurullarından edinilebileceği de belirtilmişti. Kararnamenin bu deprem için de uygulanması halinde yine zayi belgesi, il ve ilçe kurullarından alınabilir. Faaliyeti yürüten yakınınız vefat etmişse bu belgenin, mirasçıları tarafından mutlaka alınması gerekmekte. Zira ileride vergi vesaire konularda sorun yaşanabilir.

Deprem nedeniyle uğranılan maddi ve manevi zararlar için ilgililerine ve devlete karşı tazminat davası açma hakkınız da var. Ancak buradaki süreler farklılık gösteriyor. Başlangıç açısından en kısa sürenin 2 (iki) yıl olduğunu söyleyebiliriz. Sorumlulukları çerçevesinde kiracı iseniz ev sahibinize, ev sahibi iseniz, evi satın aldığımız müteahhide, yapı denetçilerine, denetimle görevli kamu personelinin görevi ihmali nedeniyle devlete ve yerel yönetimlere karşı tazminat davalarını yöneltebilirsiniz. Konutunuzun, işyerinizin ya da aracınızın deprem sigortası

varsa bu sigortadan tazminat alabilmek için Alo DASK 125 no'lu hattı arayabilir ya da e-devlet üzerinden başvuru yapabilirsiniz. Sigorta şirketleri tarafından hasar tespiti çalışmaları tamamlandıktan sonraki 30 (otuz) gün içerisinde zararınız, sigorta poliçenizde belirtilen meblağ üzerinden karşılanacaktır.

Bu yazımda anlatmaya çalıştığım bilgiler çok genel nitelikte. Özellikle çok yönlü ihmalin ve çok farklı tazminat kalemlerinin ortaya çıktığı bu olaya ilişkin olarak takip edilmesi gereken çok fazla hukuki süreç var. Elbette içinde bulunulan psikolojik durum da dikkate alındığında, sağlıklı bir şekilde ve hiçbir şey atlamadan tüm bu süreçlerin tamamlanması çok zor. Bu nedenle, herhangi bir hak kaybına uğramamanız için profesyonel bir hukuki destek almanızı öneririm. Bu konularla ilgili daha ayrıntılı bilgi edinmek isterseniz, Türkiye Barolar Birliği tarafından <https://d.barobirlik.org.tr/2023/DepremzedelerIcinHukukRehberi/> adresinde yayınlanan “Depremzedeler İçin Hukuk Rehberi” başlıklı makaleyi inceleyebilirsiniz.

İhmalin, liyakatsizliğin, göz yumuşun ülkemize yaşattığı son acı olması dileklerle;
herkese baş sağlığı ve sabır, gelecek günler için umut diliyorum.

Deprem Sonrası Çocuklara Yaklaşım

Şeyma Büyükurvay Şatay

seymaurvay@gmail.com

Sayı: 108, Şubat 2023

“Türkiye bir deprem ülkesidir.” Bu gerçeği ertelediğimizden daha fazla iliklerimize kadar hissettiğimiz günlerden geçiyoruz. İşlerimin deprem gündemiyle arttığı, yazı yazmak istediğim ama bilgisayar başına geçmeyi akşama kadar ertelediğim zamanımdan sesleniyorum sizlere. Bir psikolojik danışmanım, çocuklarla çalışıyorum ve depremde olmasa da depremi travmatik olarak deneyimleyen çocuklara ebeveyn yaklaşımı hakkında yazıyorum. Yazmaya başlamamı ertelememi perçinleyen 20 Şubat tarihli Hatay depremleri... Olanlardan en etkilenmiş halimle “Belki yazmak iyi gelir” düşüncesiyle başladım.

Aynı zamanda bugün okulun da ilk günü. Zaten bildiğim, deneyimlediğim; mesleki becerilerimi de bu yönde geliştirmeye çalıştığım, depremin başından beri de gözlemlediğim bir sorunsalımız var ki duygularımızdan hiç anlamıyoruz. Anlamaya yanaşmadığımız için çocukları da anlamak zorlaşıyor. Okula gelen herhangi bir çocuğun arkadaşlarıyla neşeye oyuna karışmasını “Depremden hiç etkilenmemiş” diye yorumlayabiliyoruz. Hayır! Depremden etkilenmemiş olmak, kilometrelerce öteden bile, insani değildir. Vicdani bir noktadan değil, insan doğası gereği söylüyorum.

Duygu meselesi önemli çünkü duygularımızla düşünüyor, böylece davranıyoruz. Şok halindeyken düşünce olgusu da etkileniyor, bazen aradan çekiliyor. Bunun için depremi doğrudan yaşamaya gerek yok. Duyduklarımız, okuduklarımız, gördüklerimiz, önceki yaşantılarımız; korkularımız, evet korkularımız etkiliyor bu süreci deneyimlememizi. Çocuklar için de böyle... Bir çocuğun arkadaşlarıyla oyun oynaması, yetişkinin arkadaşlarıyla dertleşmesi; çocuğun ders işlemek istemesi, yetişkinin artık işine rutinde olduğu gibi devam etmeyi istemesiyle aynı kökenden geliyor. Elbette çocuğun oyununa ve sohbetine, yetişkinin de yine sohbetine ve iş gündemine depremi dahil etmesi aynı insani temele dayanıyor.

İnsanlar olarak bizler, sürekli sahip olduklarımızla güvende hissederiz. Örneğin zamanın akışı, nesnelere şekli gibi bilgiler zihnimizde saati takip etmeden de, nesnenin tamamını

bilmeden de bir yere sahiptir. Saate bakmadan da yarım saattir beklediğimizi düşünürüz veya bir binanın önünden hareketle arkasını öngörürüz. Sosyal rollerimiz vardır; ebeveyn, çocuk, meslek elemanı, memleketli... Bir kişisel tarihimiz vardır; zorluklarla, hoş sürprizlerle dolu... Kriz anında bunlar sarsılır. Doğrudan deprem yaşamasak da bunların sürekliliğine ilişkin tehdit hissederiz. Doğrudan etkilenenlerin sürekliliklerinin yıkılışından etkileniriz.

Özetle, duygularımızdan anlamalıyız. Böylece yardım etmek istediklerimizi de anlayabiliriz. Yani çocuklara yaklaşımda ilk adım, insanın kendisini anlamasıdır. Bu ise durup kendini dinleyerek, kendi kendinin nasıl olduğunu sorarak, iç konuşmaları susturmayarak veya ertelemeyerek olur. Depremden etkilenmenin insani oluşundan bahsetmiştik. Dolayısıyla bütün duygusal haller normaldir. Bu bilgi ile çocuklara da kendilerini anlamaları için alan açmak önemli. Oyun oynayarak, resim yaparak, şarkı söyleyerek veya dans ederek de ifade eder çocuklar kendilerini. Bazen bunları yaparken yaşadıkları travmatik olayı burada ifade ederler. Enkaz resmi çizmek, legolarla ev yapıp yıkmak gibi... Bunlar “iç dökmek” olarak düşünülmelidir, çocuk için sakıncalı da olmayıp aksine kendini ifade etmesinin bir yoludur. Bu tür eylemlerini önlememek gerekir. Özellikle “Aferin hiç korkmadın, hiç ağlamadın” demekten kaçınmak gerekir. Duygusal zorlanmaların olağanlığından çocuğa da bahsedilebilir. Çocukların duyguları, bazen yetişkinlere çok temel ve besbelli gelen konularla ağırlaşır. Bu yüzden çocukların her türlü saçma soruyu da sorabilecekleri, cevap bulabilecekleri alanları olmalı. Örneğin çocuk deprem bölgesinde olmadığı halde kendisinin de öleceğini düşünebilir, kuzenine kızıp “Keşke ölsen” dediği için başlarına deprem geldiğini düşünebilir, ölenleri mezardan çıkarsak bir sorun kalmayacağını düşünebilir... Çocuklar doğrudan soru sormadıklarında konuyu ebeveynler açabilir. Deprem hakkında neler bildiğini sorabilir. Çocuklar için üretilen deprem öncesi, sırası ve sonrasına ilişkin bilgileri içeren kaynaklar kullanılabilir. Bu kaynakların görme engelli çocuklar için betimlenerek anlatılması, çocuğun görsellere hakim olmasının sağlanması önemlidir.

Bir de korkularımızın gerçek kaynakları vardır. Depreme hazır olmamak, olası depremlere dair hiçbir eylem planı yapmamak, hazırlanmamak gibi... Ben bunu, riskleri düşünmeye dair cesareten yoksun olup riskleri azaltmaya dair sorumluluk alamamak olarak değerlendiriyorum kendi adıma. Önlemsiz olmak bir yana, önlemsizlik korkularımızı artırır.

Dolayısıyla önlemlilik, bu süreçte kendine ve çocuğuna yardım edebilmeyi de etkileyen bir gerçekliktir.

Peki... Kendini anlamaya çalışmak, yaşanan duygusal tepkilerin normal oluşundan bahsetmek, çocuğun yanlış bildiklerinin doğrusunu öğretmek ve önlem almak adına adımlar atmak. Bütün bunlar varken hala çocuk gece korkuyla uyanabilir, uykuya dalmakta zorlanabilir, yalnız yatarken artık yalnız yatmak istemeyebilir, altını ıslatmazken altını ıslatmaya başlayabilir... Öncelikle çocuğun duygularını ifade edebileceği alanları olup olmadığı, yanlış bilgilerinin olup olmadığı gibi noktalar üzerine tekrar düşünülebilir. Bir şeyler eksik gibiyse bunlara çalışılır. Ancak bütün bu süreçte en önemli detay, çocuğun sevgi ve güvene duyduğu ihtiyaçtır. En korktuğu anda sarılmak ve sonra sakin ve derin nefes alıp vermesini sağlamak, su vermekten başka yapacak bir şey yoktur. Çocukta kazandığı özelliklerde gerileme varsa, bunun geçici olduğu düşünülerek önlemler alınabilir, alt ıslatma gibi...

Çocuğun da duygularının ifade alanı olmasının yanı sıra rutin ve kontrol sahibi olma ihtiyacı söz konusudur. Yani deprem gündeminin yanı sıra sahip olunan diğer sürekliliklerin de devam etmesi gereği. Öğrencilik, evlatlık, kardeşlik sorumlulukları; uyku, beslenme ve hareketlilik düzeni; arkadaşlarıyla iletişimi gibi...

Farklı yaş gruplarına özgü noktalar da vardır. Örneğin ergenler, olanları politik yönleriyle tartışmak isteyebilirler. 5 yaşından küçükler, olanları anlamlandıramayabilirler. Okul çağı çocukları, kaybetme kaygısı yaşayabilir ve bundan dolayı da dikkatleri dağılabilir. Bundan okul başarıları da etkilenebilir. Ancak herkes için duygularının farkında olmak, yaşanan duygusal deneyimlerin normalliğini bilmek ve bir rutini korumak toparlanmaya yardım edecektir. Bu sürede sosyal çevresiyle ve depremzede insanlarla dayanışmak da birlikte toparlanmaya dahildir. Merak edenler olursa, sahiden yazmak iyi geldi...

Yaralarımızı Biz Saracağız

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.com

Sayı: 108, Şubat 2023

Acı nasıl anlatılır? Ya o acının katmerlediği dizginsiz öfke? Belki de anlatılamaz. Çünkü yaşananlar söze ihtiyaç duyulmayacak kadar yalın. Çünkü somut durum kendi kendini anlatıyor. Her gece bin bir kaygıyla bölünen uykumuz, bir telefon sesiyle bölünüyor o gece. Gece yarısı çalan kapının ve telefonun felaket habercisi olduğunu bilerek yetişmişiz. Korkuyla açılan telefonda deprem haberini alıyoruz. Sonrası acı, sonrası öfke. Uzmanların lokasyon vererek önlem alınması için yalvardığı noktada gerçekleşiyor felaket. Tıpkı Soma, Ermenek, Zonguldak madenlerinde göstere göstere geldiği gibi.

Tedbirsizlik, rant hırsıyla yapılan çürük evler on binlerce insanımızın enkaz altında kalmasına neden oluyor. Yaramızı yine kendimiz sarmaya çalışıyoruz. Dostlarımız, yoldaşlarımız aynı gün bölgeye hareket ediyorlar. Bulduğumuz yerlerde dayanışmayı örmeye, sosyal medyada paylaşılan ihtiyaçları yaygınlaştırmaya çalışıyoruz. Deprem bölgesinde yaşayan, evleri yıkılmış yakınlarımızı tahliye etmeye çalışıyoruz. Canlarımızın günlerce enkaz altında kaldığı, yardımların zamanında ulaşmadığı, sekiz gün sonra enkaz kaldırma çalışmalarının başladığı korkunç koşullarda tek umut veren şey; emekçilerin koşulsuz, tereddütsüz dayanışmasıydı. Milyonlarca emekçi, varıyla yoğunla deprem bölgesine dayanışma gösterdi. Vergiler, faturalar silinmezken emekçiler bir lokma ekmeğini paylaştı. İşlerinden atılmayı göze alıp bölgeye dayanışmaya gittiler. Sınıf kardeşliğinin, dayanışmanın kuru birer slogandan ibaret olmadığını gösterdiler. Bu karanlıktan çıkışımızın tek yolu da bilinç ve dayanışma zaten. Bunu bu süreçte defalarca gördük. O dayanışma ağının içerisinde beni umutlandıran bir gözlemimi aktarmak istiyorum.

Daha önce yaşanan depremlerde engellilere dair bilgi alamıyorduk. Yeterli olmasa bile birçok gönüllünün engellilere dair farklı ihtiyaçları gözetmesi umut vericiydi benim açımdan. Tabii ki bu yeterli değil. Arama kurtarma çalışmalarından itibaren engellilerin gözetilmesi gerekiyor. 99 depreminden beri aşına olduğumuz “Sesimi duyan var mı?” diye seslenmek doğru bir yöntem değil. Sonuçta o enkaz altında işitme engelliler, sesli iletişim kurmayanlar olabilir. Yaşlı ya da baygın da olabilir enkaz altındaki kişi. Teknolojinin bu kadar geliştiği bir çağda, bir deprem ülkesinin termal kamera vb. araçlarla yürütmesi gerekiyor arama kurtarma çalışmalarını.

Peki deprem bölgesindeki engelliler? Şehrin bütün altyapısı yıkılmış; baston, tekerlekli sandalye, akıllı telefon gibi yardımcı teknolojilerin yokluğunda engelliler için işler iki kat daha zorlaşmış oluyor. Aynı durum nöroçeşitliler için de geçerli. O nedenle, dayanışma ağlarının içerisinde engelli komisyonları oluşturulması çok büyük önem arz ediyor. Hatta ayrı bir afet ağı oluşturmak gerekiyor bu alanda. Tabii bu ağın kimlerden oluştuğu ve nasıl çalıştığı çok önemli. Engelsiz Afet Platformu isimli bir grup oluşmuş ama kimlerden oluştuğunu bile öğrenemedik. Deprem sürecinde dayanışma çağrılarının sosyal medyada alt metin eklemeyen paylaşılmasının, görme engellilerin bu çağrılara ulaşamaması olduğunu bildikleri halde paylaşımlarına alt metin ekleme zahmetinde bulunmayan “Engelsiz Afet Platformu” pek de engelsiz olmadığını gösterdi.

Deprem sonrası engellilik çalışmaları anlamında derneğimizin de içerisinde bulunduğu engelli örgütleri ile ortak bir etkinlik düzenlenmesi, bu konuda atılmış bir adım oldu. Yine güzel çalışmalardan birisi, birlikte çalışmaktan oldukça keyif aldığımız Merhaba Spektrum’un da içerisinde bulunduğu @AfetOtizm grubu. Ankara’daki dayanışma sürecini yöneten Ankara Deprem Dayanışma Platformu @addpiletisim içerisinde yer alan, derneğimizin de bileşenlerinden olduğu Engelli Çalışmaları Komisyonu da bu amaçla faaliyet yürüten oluşumlardan.

Bu işin edebiyatını parçalamak gibi bir amacım yok ama “Böyle günlerde her şey hem acıya hem umuda benzer.” Umut, dayanışmamızda. Bu bir kader değil. Yaşadığımız coğrafya,

deprem bölgesi ve bir daha böyle acılar yaşamamak için acilen tedbir almalı, bütün gündemimizi buna odaklamalıyız. Dayanışma yaşatır. Bir daha böyle acılar yaşamamak umuduyla.

Etkinliğimize alttaki bağlantıdan ulaşabilirsiniz:

https://www.youtube.com/watch?v=rJfva7PQK_U&t=83s

99 Depremi Anılarım Canlandı

Nurşen Korkmaz

nsunarkorkmaz@gmail.com

Sayı: 108, Şubat 2023

6 Şubat 2023 Pazartesi günü merkez üssü Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesi olan 7.7 şiddetindeki deprem on ilde hissedildi ve çok büyük hasara neden oldu. On binlerce insanımız yaşamını yitirdi, bu sayının kat ve kat fazlası insanımız yaralandı. Aynı gün merkez üssü Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesi olan 7.6 şiddetindeki deprem hasarın boyutlarını daha da arttırdı. Bölgedeki evlerin çoğu yıkıldı ya da kullanılamaz hale geldi. Zamanla hasarın derinliği daha net anlaşılacak. Ancak konunun psikolojik boyutu da çok önemli. Yaşanan olayın zihinlerimizde yarattığı travmanın kısa sürede dinmesi mümkün değil. Belki de yıllar sürecektir ya da hiç bitmeyecek.

Depremi yıllar önce yaşayan bir depremzede olarak zihnimden bir türlü silinmeyen, yeni depremler yaşandıkça canlanan anılarımı sizinle paylaşmak istiyorum. 17 Ağustos 1999 yılında merkez üssü Gölcük olan depremi İstanbul'da yaşadım. Gecenin bir yarısı şiddetli bir sarsılmayla uyandığımda ne olduğunu anlamaya çalışarak aynı odayı paylaştığım ablama "Ne oluyor, niye sallanıyoruz, ne zaman duracak?" diye sorduğumu hatırlıyorum. O an ne kadar korktuğumu anlatamam. Neyse ki yalnız değildim. Deprem anı geçtikten sonra olayın farkına vardık ve ailecek dışarı çıkmaya çalıştık. Bizimle birlikte tüm mahalleli de dışarıya çıkmıştı. O yıllarda cep telefonları yaygın olarak kullanılmıyordu. Radyoyu açıp depremin detaylarıyla ilgili bilgi almaya çalıştık. Biz İstanbul'dan bu derece şiddetli hissettiysek kim bilir Gölcük'te neler neler olmuştur. Sabah olduğunda depremin ne derece yıkıma yol açtığı anlaşılmaya başlandı. Günlerce bahçede uyuduk çünkü sık sık artçı depremler oluyordu. Yaz mevsiminde olduğumuz için üşümüyorduk Ancak bu süreçte üniversite tercihleri de yapılıyordu. Ben de liseden o yıl mezun olmuş ve üniversite tercihi yapmıştım. Sonuçlar açıklandığında Bolu İzzet Baysal Üniversitesi'ni kazandığımı öğrendim. Tabii ki kayıt yaptırdım ama aklımdaki ilk soru ya Bolu'da da deprem olursa ne yapacağımdı. Bu endişemi çevremdekilerle de paylaştım. "Herkes ne yaparsa sen de onu yaparsın" şeklinde cevaplar aldım. Bu cevaplar beni tatmin etmedi ama Bolu'ya gitmekten de vazgeçmedim. Hazırlıklar yapıldı ve Bolu merkezde yer alan kampüste bir yurda yerleştim. Okulun ve yurdun aynı bahçede olması benim için bir avantajdı. Ayrıca

kaldığımız yurdun prefabrik olması deprem riskine karşı biraz olsun içimi rahatlatmıştı. Bir yandan okula adapte olmaya çalışırken bir yandan da 17 Ağustos depreminin getirdiği sonuçları ve acıları takip etmeye çalışıyordum. İçimdeki korku hiç dinmiyor, özellikle de geceleri ve yalnız kaldığım zamanlarda çok artıyordu.

Kasım ayının ikinci haftası geldiğinde İlk sınavlarımızın tarihleri açıklanmaya başlandı. Artık birbirimizden ders notlarını alıp çalışmaya başlamıştık. 12 Kasım günü yine bir ders notunu çoğaltmak için arkadaşımınla birlikte çarşıya gittik. Ben elimdeki notları kocaman puntolarla büyüterek çoğaltmıştım. Az görüyordum ve bu kocaman yazıları da ancak bol ışıklı yerlerde okuyabiliyordum. Bir yandan da ses kayıt cihazıma dersleri kaydediyordum. Dönüş yolunda karşılaştığımız bazı arkadaşlarımız “Bu akşam deprem olacaktı” deyip korkumu daha da arttırdı. Ama ne yapabiliriz ki? Döndük yurda. Kayıt cihazımı açıp biraz ders çalışmaya başladım. Oda arkadaşım nereye gitmişti hatırlamıyorum. Birdenbire bina sağa sola doğru savrulmaya başladı ve aynı anda elektrikler kesildi. Neye uğradığımı anlamadım. Panikle ayakkabılarımı aradım ama bulamadım. Çıplak ayaklarla koşmaya başladım. Ayakta durmak mümkün değildi. Birkaç adım attım ve dengemi kaybettim. Kapının pervazından tutunup beklemeye başladım. Bu sırada deprem devam ediyordu. O an umudumu tamamen kaybettim. Binadan çatır çatır sesler geliyordu ve ben “Acaba hangi duvar önce yıkılacak üzerime?” diye çaresizce beklemeye başladım. Bir an için her yer sakinleşti ve lavabo tarafından bir kız arkadaşım çığlık çığlığa koştuğunu duydum. Ondan aldığım cesaretle ben de yeniden koşmaya başladım. Ona tutunmak ve destek almak istedim. Saçlarından yakaladım ama anında kaçırdım. Merdivenlere doğru yöneldiğimde basamakların ayağımın altından kaydığını hatırlıyorum. Düşe kalka iki blok merdivenden aşağı indim. Alt katta birileri vardı ve bizi sakinleştirmeye çalışıyorlardı. Her yer cam kırıklarıyla doluydu. Çıplak ayakla onların üzerine bastığımı hatırlıyorum. Benimle konuşan kimdi bilmiyorum, ağlayarak ayakkabılarımı bulamadığımı söyledim. Dışarı çıktık. Sonra birisi ayakkabılarımı getirdi. Bahçede biriken kalabalığın arasına karıştım. Herkes ama herkes çok korkmuştu ve panik içindeydi. Hava soğuktan ve yurt odalarımızdaki battaniyeler getirilmişti. Ateş yakılmıştı. Çoğumuzun cep telefonu yoktu. Telefon hatları kitlenmişti. Ailelerimize saatler sonra ulaşabildik. Ankara’dan bir arkadaşımın ailesine kendi ailemin telefon numarasını verdim ve iyi olduğumuzu söylemesini istedim. O gece sabaha kadar dışarıda kaldık, başka bir yere gidemedik. Ertesi gün ne yapacağımız konusunda çok

çaresizdik. Duyduğumuza göre Bolu-İstanbul yolunda hasar vardı ve İstanbul'a araçlar gidemiyordu. Kimileri Ankara üzerinden farklı yolları kullanarak evine ulaşma planı yapmaya başladı. Ben şaşkın biçimde tek başıma kalmaktan da korkarak çoğunluğa uymaya çalışıyordum. Birileri organize etti ve bir minibüs tutup az miktarda eşyamızı yanımıza alıp Ankara yoluna çıktık. Minibüs o kadar kalabalıktı ki eşyalarımızın bile üzerine oturanlar oldu. Akşamüstü Ankara'da farklı illere gitmek üzere ayrıldık. Ben İstanbul'a giden bir arkadaşımınla birlikte yola devam ettim. Şimdiki teknolojik imkânların hiçbiri yoktu ve ben aileme eve nasıl ve kaçta ulaşabileceğimin bilgisini hangi yolla verdiğimi hatırlamıyorum. İstanbul'a gece yarısı vardım. İndiğim yerde babam bekliyordu. Ağlayarak ona sıkı sıkı sarıldım. Şu an bile o anı düşündüğümde içim sızlıyor.

O günden sonra sık sık kendi kendime ağladığımı, evin içinde bile odadan odaya geçerken korktuğumu hatırlıyorum. "Ya koridordayken deprem olursa" diye panikliyordum. Bir odadan diğerine geçerken mutlaka kapıları açık tutuyordum. Bu günlerde o anları aynı canlılığıyla yine hatırlamaya başladım. Aradan onca yıl geçmiş olsa da yaşanan travmatik durumlar unutulmuyor. Deprem anını tüm canlılığıyla zihnimde görebiliyorum. Kahramanmaraş merkezli bu deprem çok canımızı aldı ve tamir edilmesi güç hasarlar bıraktı. Eminim ki özellikle deprem bölgesinde yaşayan dostlarımızın zihinlerinde bu deprem önemli yaralar açacak. Bu yaraları dayanışmayla ve birbirimize kenetlenerek aşacağız, aşmalıyız. Umarım, yaşanan acılardan yetkililer başta olmak üzere herkes alınması gereken dersleri alır ve gerekli tedbirler alınır.

Masum Değiliz

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı: 108, Şubat 2023

Deprem, millet olarak hepimizin elini ayağını kesti. Yediğimiz yemekten, içtiğimiz sudan, en çok da yattığımız yataktan ve sıcacık evlerimizden utanır olduk. En azından ben böyle hissediyorum ve çevremde konuştuğum pek çok kişi de aynı şeyleri duyumsuyor. Peki ne yapıyoruz? Sosyal medyadan duyurulması gerektiğine inandığımız şeyleri paylaşıyoruz. Gücümüz varsa bir miktar para gönderiyoruz yardım kuruluşlarına veya verilen İBAN numaralarına. Sonra....

Biz buna benzer bir şeyleri hatırlıyoruz değil mi? Yaklaşık yirmi dört yıl önce yaşadığımız. O zamanlar da benzer şeyleri hissetmiştik. "Sorumlular yargılansın" diye avaz avaz bağırmıştık. O zamanlar teknoloji bu kadar gelişmiş değildi, sesimizle yırtınıyorduk. İlk birkaç yıl "Unutmadık, unutturmayacağız!" dedik. Unuttuk. Biz unutunca unutmak isteyenlerin ekmeğine Vakfıkebir tereyağı sürüldü. Şimdi farklı mı olacak? Umut etmek istiyorum ki olur. Ancak bu konuda umutsuzum.

Nurşen'in taslak yazdıklarını okuyunca kendi 17 Ağustos anılarım canlandı. Ben de anlatmak istedim. 1999, aile olarak bizim için zaten acıyla başlamıştı. Otuz iki yaşındaki dayımı kansere kurban vermiştik soğuk bir Şubat gecesinde. Daha bir ay geçmemişti, ben belden aşağı felç geçirdim. O zamanlar Devic hastası olduğumu bilmiyorduk ve şoka girmiştik. Zaman durmuyor ki baş döndürücü bir hızla sürdürüyor seyrini. Ağustos gelmişti bile. Ben destekle de olsa yürüyordum artık. Dayımın acısına alışmıştık. Ankara'ya dedemleri ziyarete gitmiştik. Sohbet muhabbet uzayınca geçten geç herkes kalabalık evde bir yerlere dağılmış uyuyorduk. Dedemlerin evi o zamanlar içten merdivenli, iki katlı bir evdi. Ben alt katta yatıyordum. Gecenin bir körü gümbür gümbür kapıya vurma sesiyle uyandık. Dedemlerin temel komşusu Hüseyin Amca'ydı kapıyı can havli ile çalan. Bir yandan da bağıriyordu. "Şükrü Bey, Şükrü Bey!" En küçük dayım kapıya yürüdü. "Hayırdır" dedi. "Dışarı çıkın, deprem oldu. Yine olacakmış" dedi Hüseyin Amca ve ekledi. "Herkes meydanda toplanıyor." Bir an mahşer geldi aklıma. Ölmüşüz de mahşer meydanında toplaşuyormuşuz gibi. Her düşündüğümde içim ürperir hala. Evde

uyanalar, uyuyanları uyandırmaya, bir yandan da giyinmeye çalışıyordu. Aklımda kalan bir replik de Mustafa Dayım ile annem arasındaki küçük bir konuşma. Annem kapıda ayakkabısının birini bulmuş, telaşla diğerini arıyor, dayım tuttu kolundan annemi kapı dışarı attı, "Çık dışarı boş ver" diye. Kardeşim beni kucağına aldı. Sokağa çıktık.

Arabası olanlar şimdi olduğu gibi arabalara doluştu. Dedemlerin mahalle, Her bir sokağın birbirini paralel kestiği yokuşlarla dolu bir mahalle. Bazı yokuş bölümlerin altı boş ya da bodrum gibi şeyleri yapmak için oymuşlar mı ne? Arabaları bu boşluk alanlardan çektiklerini anımsıyorum şoförlerin. O zamanlar cep telefonları yok. Millet radyolara sarılmış. Merkez üssü nere? Neler oluyor memlekette? Duyan diğerlerine gazete muhabirliği yapıyor. Sonunda öğrendik ki merkez üssü Gölcük ve çok yıkım var. Ertesi gün her şey gün yüzüne çıktı. Söz konusu Marmara Bölgesi ve hele İstanbul olunca akrabası olmayan mı var? Bizim de var. Babamın uzaktan amca oğullarından birinin eşi ve kızının enkaz altında olduğu haberi duyuldu. Babam Ankara'dan giden ekibe katıldı ve İzmit'e gitti. Fısıltı gazetesi Tüpraş'ta yangın olduğunu ve yayıldığını yazdı. Ödümün koptuğunu hatırlıyorum. Sonra bir korkuyu da başka bir fısıltı haberde yaşamıştım. Babam henüz dönmemişti. Salgın hastalıkların başladığını ve karantina ilan edileceğini, giriş çıkışların kapatılacağını söylüyorlardı. Malum o zaman yazdı ve cesetler daha çabuk çürüyordu.

Deprem sonucu pek çok insanın engelliler camiasına katılması kaçınılmaz. Şimdi düşündüm de mesela Gölcük depremi sonrasında kaç kişi sakatlandı? Haberimiz var mı? Böyle bir istatistik tutuldu mu? Bu deprem sonucu öyle bir değerlendirme olmalı bence. O insanların travmayı atlatması için destek sağlandı mı mesela? Şimdi öyle bir girişim var mı? Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan görevlilerin gittiğini duymuştum sanki bir yerlerden. Ancak ileriki zamanlarda sanırım bu desteğe daha çok ihtiyaç olacak. Tabii uzmanları daha iyi bilir. Sakat kalan insanların rehabilitasyonu için de bir şeyler yapılması gerekli. Muhakkak ve mutlaka. Geçen bir WhatsApp mesajı okudum. İstifa etmiş, eski bir baş hekimmiş iddiaya göre mesajı yazan. Bozkurt selinde yetkiliymiş. Şimdi devlet görevlisi olmadığı için görevli başka bir arkadaşa Bozkurt felaketi üzerinden olabilecekler ve yapılacaklar hakkında bilgiler yazmıştı. Çok da mantıklı şeylerdi bildirdikleri. Mesela yardım ekiplerinde çalışanlar ve gönüllülerin de

sakat kalabilme ihtimallerinden söz ediyordu. Olmayacak bir şey mi? Bunlara karşılık alınabilecek önlemleri bile yazmıştı. Dikkat ediliyor mu ki acaba?

İzmir'de yaşayan biri olarak elbette çok deprem duyduk. Şükür yıkıcı olanı yaşamadık. En azından şimdilik. Allah bu acıyı unutturmasın ve bir daha böyle acılar yaşatmasın. Her şeyi Allah'a havale etmek yeterli mi? Elbette değil. Akıl, fikir ve vicdan vermiş. Kullanmayı bilene. Hepimizin boynunun borcudur kullanmak ve kullanmayanları sorgulayıp cezalandırmak. Nasıl başlamıştık?

Masum değiliz hiçbirimiz.